

2019-10-30

Remissvar på SOU 2019:35

Om Idéburna skolors riksförbund

Idéburna skolors riksförbund (ISR) är branschorganisationen för Sveriges idéburna friskolor. Vårt främsta syfte är att tillvarata de idéburna friskolornas intressen och verka för en samhällsnyttig och icke-vinstutdelande skola präglad av mångfald och utveckling.

Idéburna skolors riksförbund är partipolitiskt och religiöst obundet. Medlemsstyrt och demokratiskt. Röst åt idéburna skolor som återinvesterar överskott i sin verksamhet. Ger rådgivning, stöd och nätverksmöjligheter åt medlemmar.

ISR's remissvar på SOU 2019:35

ISR har tagit del av betänkandet.

Vi väljer att i första hand svara utförligare på det som berör ISR och våra medlemmar.

Sammanfattning

Allmänt

1. ISR stöder tanken i direktiven och utredningens analys att det behövs förtydligande villkor vid statsbidrag.

ISR stöder utredningens grundläggande demokrativillkor:

”Bidrag ska inte få lämnas till en organisation om den eller någon av dess företrädare inom ramen för verksamheten

1. utövar våld, tvång eller hot eller på annat otillbörligt sätt kränker den enskildes grundläggande fri- och rättigheter
2. diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde
3. rättfärdigar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2, eller
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket.”

Avsnitt 8.1 – Riks- och paraplyorganisationer

2. Avsnitt 8.1 behandlar riks/ paraplyorganisationer. Här menar ISR att utredningens förslag inte beaktar de strukturer som är nödvändiga i demokratiska organisationer.

Utredningen menar att riks/paraplyorganisation ska ha ansvar för vad andra organisationer gör och säger.

Grundregeln bör vara att juridiska personer ansvarar för sina handlingar också gällande demokrativillkoren.

Detta borde ligga närmare utredningens avsikt.

Avsnitt 9.1 - Statsbidragsförordningar

3. Avsnitt 9.1 behandlar andra slags bidrag från statsbidragsförordningar, främst myndigheter, som exempelvis Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten.

ISR konstaterar att demokrativillkor ställs på civilsamhället inom ramen för de angivna statsbidragsförordningarna, men att utredningen är otydlig i vilken grad demokrativillkor ställs på övriga aktörer som får bidrag från samma förordningar.

Det finns idag mottagare som är koncerndrivna aktiebolagsskolor.

ISR anser det inte helt klarlagt huruvida demokrativillkor ställs på alla mottagare i samma utsträckning som på civilsamhället.

ISR menar att det vore rimligt att ställa samma krav på alla mottagare.

Vi hänvisar också till vårt remissvar under punkten 4, att det bör ske en dialog med civilsamhället om utformningen av tillämpningen av reglerna.

4. Dialog om utformning av tillämpning av reglerna

ISR förordar en dialog med civilsamhället om utformning av tillämpningen av reglerna.

Idéburna skolors riksförbuds svar på Demokrativillkorsutredningen

1. Allmänt

ISR anser det angeläget att säkerställa att allmänna medel går till verksamheter som är förenliga med samhällets grundläggande värderingar så som de formuleras i regeringsformen och de internationella konventionerna om de mänskliga rättigheterna.

Utredningens grundläggande demokrativillkor har ISRs stöd.

”Bidrag ska inte få lämnas till en organisation om den eller någon av dess företrädare inom ramen för verksamheten

1. utövar våld, tvång eller hot eller på annat otillbörligt sätt kränker den enskildes grundläggande fri- och rättigheter
2. diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde
3. rättfärdigar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2, eller
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket.”

ISR vill främja en utveckling som både minskar risken för att pengar går till extremism och att misstron ökar men också främja att demokratin utvecklas och stärks. Och vi tror att förslagen i grunden kan bidra till det. Men vi ser samtidigt en del problem.

Som paraply/riksorganisation bedömer vi att det finns förslag som vi antar inte är den egentliga avsikten för utredaren eller regeringen.

2. Riks- och paraplyorganisationer (avsnitt 8.1)

ISRs invändning berör ansvar vid samarbeten vid paraply/riksorganisationer. Vi menar att utredningens skrivningar motsägelserfullt nog inte beaktar de strukturer som är nödvändiga i demokratiska organisationer. Utredningen menar att riks/paraplyorganisation ska ha ansvar för vad andra organisationer gör och säger.

Utredningen skriver om ansvar mellan organisationer som samarbetar:

”Samarbetsorganisationer, riksorganisationer och paraplyorganisationer

För att en organisation ska anses uppfylla demokrativillkoret bör det enligt utredningen också krävas att organisationens samarbetsorganisationer uppfyller villkoret. Det innebär att en riksorganisation måste anses vara ansvarig för sina medlems- eller lokalföreningar liksom deras företrädare. Även en paraplyorganisation måste ställas till svars för situationer då deras samarbetsorganisationer agerar i strid med demokrativillkoret.”

En paraply/ riksorganisation bär demokratisk ansvar, men vi menar att förslaget går för långt. Ett sådant förhållningssätt om ansvar och att utkräva ansvar mellan demokratisk samarbetande organisationer rimmar illa med demokratiska principer och vore inte juridiskt rätt.

ISR har sett Forums svar till utredningen, och stödjer Forums uppfattning, att grundregeln ska vara att juridiska personer ansvarar för sina handlingar också gällande demokrativillkoren.

Detta borde ligga närmare utredningens avsikt.

Skrivningen och inriktningen att organisationen ”måste ställas till svars” för en viss medlem kommer att drabba alla övriga medlemmar i en paraply/riksorganisation, och hämma demokratisk samverkan.

Vi kan belysa detta med ett konkret verklighetsbaserat exempel.

En organisation, A, hade uppmärksammats för att den särbehandlade pojkar och flickor vid vissa tillfällen. A var även autonom medlem i en paraplyorganisation.

En myndighet undersökte ärendet, och fann efter noggrann undersökning att det handlade om positiv särbehandling, och godkände organisationen A och dess agerande.

Det hade dock skapat mediala vågor grundat redan på de första ryktena, vågor som levde under hela undersökningstiden, och fortsatte grundat på de tidigare ryktena även efter godkännandet av A.

A är en autonom aktör, som kritiserar, granskas, och A är även medlem i en paraplyorganisation, där det finns fler medlemmar.

Att ställa en paraply/riksorganisationen till ansvar för en viss medlem eller dess företrädare skulle oförskyllt drabba paraply/riksorganisationen, dess övriga medlemmar, och hämmar demokratisk samverkan.

ISR menar att det är orimligt att en paraply/riksorganisation skulle ställas till juridiskt ansvar då en medlem, A, kritiserar, granskas, och i detta fall så småningom även godkänns.

Det finns stor risk att andra medlemmar inte ens vågar vara med i en paraplyorganisation, om det finns risk att tvingas till ansvar för vad en annan medlem gör.

3. Bidrag från statsbidragsförordningar (avsnitt 9.1)

I utredningens avsnitt 9.1 behandlas andra slags bidrag från statsbidragsförordningar, främst myndigheter, som exempelvis Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten.

ISR konstaterar att demokrativillkor ställs på civilsamhället inom ramen för de angivna statsbidragsförordningarna, men att utredningen är otydligt i vilken grad demokrativillkor ställs på övriga aktörer som får bidrag från samma förordningar.

Det finns idag mottagare som är koncerndrivna aktiebolagsskolor.

ISR anser det inte helt klarlagt i utredningens förslag huruvida demokrativillkor ställs på alla mottagare i samma utsträckning som på civilsamhället.

ISR menar att det vore rimligt att ställa samma krav på alla mottagare.

Vi hänvisar också i detta fall till vårt remissvar under punkten 3, att det bör ske en dialog med civilsamhället om utformningen av tillämpningen av reglerna.

4. Dialog med civilsamhället om utformning av tillämpningen av reglerna

Då vi ändå delar utredningens grundläggande syfte, vill vi framhålla att Forum föreslagit en dialog med civilsamhället om utformning av tillämpningen av reglerna.

ISR stöder detta förslag.

.....
Håkan Wiclander
Ordförande ISR

.....
Birgitta Ljung
Styrelseledamot ISR